

О. С. Боднар,
доктор педагогічних наук,
(завідувач кафедри методики викладання
навчальних предметів та освітнього
менеджменту
Тернопільський обласний комунальний
інститут післядипломної педагогічної освіти)
e-mail: Bodnarotern@ukr.net

Використання аналізу як методу в управлінні навчальним закладом

У статті піднімається проблема використання в управлінні навчальним закладом наукових методів. Здійснено обґрунтування методу аналізу. Доведено актуальність функції педагогічного аналізу.

Подано об'єкти аналізу в управлінні навчального закладу для проведення презентації освітньої діяльності у руслі сучасних підходів до атестації школи.

Постановка проблеми. Отримання та аналіз достовірної інформації є об'єктивною умовою ефективного управління ЗНЗ, проте керівники навчальних закладів швидше покладаються на власний досвід, ніж на науково обґрунтовані методи. Актуальність використання методу аналізу в управлінні навчальним закладом зростає у зв'язку з наказом Міністерства освіти і науки України від 30.01.2015 року № 67 «Про затвердження Порядку державної атестації дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів», згідно з яким навчальний заклад повинен представляти перед громадськістю результати своєї освітньої діяльності у вигляді презентації. Відтак **метою статті** є теоретичне обґрунтування методу аналізу та формування об'єктів аналізу у ЗНЗ.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз як метод глибоко досліджений у працях Ю. В. Курносова і Ю. П. Конопатова, Ю. П. Сурміна. В освіті метод аналізу теоретично обґрунтований В. І. Бондарем, Ю. А. Конаржевським, Ю. А. Шубіним, Н. В. Москаленко.

Типологія аналізу народилась і найбільш розвинулась у математиці та економіці. Вагомість поняття *аналіз* підкреслює той факт, що на його основі були створені цілі наукові напрями, як називають дослідники, – “метасистеми”: канонічний математичний, теоретико-ймовірносний, статистичний, логічний, експертний, лінгвістичний, концептуальний [6: 28-29].

Загальноприйнятим визначенням аналізу є метод наукового дослідження предметів, явищ шляхом розкладу, розчленування їх у думці на складові частини, розгляд чого-небудь; визначення складу і властивостей якої-небудь речовини, дослідження їх [2: 17]. Мета аналізу – відрізнити суттєве від несуттєвого, другорядного.

Зауважують, що аналіз не повинен упускати якість предметів, бо в кожній галузі знань є своя межа розчленування об'єкта, за яким ми переходимо в інший світ властивостей і закономірностей [11].

Є. М. Павлютенков визначає такі види аналізу: системний, причинно-наслідковий, функціональний, поелементний, ретроспективний (у часі), порівняльний [10: 34]. О. І. Мармаза розглядає порівняльний, кореляційний, критичний, детермінаційний [8: 150]. А. М. Мойсеев проводить класифікацію функції аналізу інформації на основі таких ознак: об'єкта аналізу (що аналізується), суб'єкта (хто аналізує), мети (для чого аналізується), змісту (який характер аналізу), повторюваності (як часто здійснюється аналіз). За змістовою ознакою автор визначає характер аналізу в часовому, просторовому, фактологічному відношеннях і виділяє три види аналізу: параметричний, тематичний і підсумковий [9].

Г. І. Кіндрацька визначає суть факторного аналізу як виду комплексного аналізу, за допомогою якого з'ясовують і класифікують фактори, що впливають на певні явища, процеси. Його мета – з'ясувати, який із факторів чи сукупність справляє визначальний вплив на формування сучасної парадигми управління [4: 107].

У наукових та практико-орієнтованих дослідженнях послуговуються аналізом: порівняльним, перспективним, векторним, морфологічним, аспектним, функціональним, порівняльно-критеріальним, причинно-наслідковим, стратегічним, параметричним, тематичним і підсумковим дискримінантним, порівняльним, семантичним, теоретико-ігровим моделюванням, ресурсним, кореляційним, прагматичним, праксеологічним, аксіологічним, ситуаційним, прогностичним, рекомендаційним, програмно-цільовим.

У зарубіжному менеджменті для відстеження якості освітньої політики застосовують критичний *дискурс-аналіз*, який полягає у відбиранні, прочитанні та інтерпретації найбільш авторитетними у своїй галузі дослідниками з певної суспільної сфери різних текстів монографій, статей, публікацій [12].

Для аналізу шкільної документації можна застосовувати *контент-аналіз* – метод аналізу тексту шляхом виділення у формалізованому вигляді смислових одиниць інформації і замір частоти, обсягу цих одиниць. Цей вид аналізу складається з таких операцій: визначення

предмета аналізу документа, виділення у текстовій інформації категорій аналізу – його смислових одиниць, процедурний підрахунок, використання категорій аналізу, класифікація та інтерпретація отриманих у ході контент-аналізу даних.

Педагогічний аналіз Ю. А. Конаржевський трактує як функцію управління, що направлена на вивчення стану тенденцій розвитку, об'єктивну оцінку результатів педагогічного процесу і вироблення на цій основі рекомендацій щодо переведення системи в більш якісний стан [5: 68]. В. І. Бондар визначає педагогічний аналіз як функцію управління школою, направлена на вивчення стану тенденцій розвитку, об'єктивну оцінку результатів педагогічного процесу і вироблення на цій основі рекомендацій по впорядкуванню системи чи переведення її у більш якісний рівень [1]. В. І. Зверева розглядає мету аналізу в тому, щоб забезпечити глибину пізнавального аспекту управління педагогічним процесом у школі і сприяти на основі цього розвитку школи і всіх її підсистем, а також розвитку особистості учня, вчителя, керівника, батьків [3].

Отже, кожен з цих вчених вносив нові аспекти у трактування цієї функції управління, розробляв алгоритми, аналізував специфіку використання цієї функції в управлінні школою, однак сутність і структура аналітичної діяльності керівника навчального закладу збагачується завдяки практичній апробації інтегративного змісту функції педагогічного аналізу.

Виклад нового матеріалу. Аналіз, з нашої точки зору, метод, який застосовується для виокремлення суттєвого та несуттєвого, виявлення позитивних чи регресивних змін в об'єкті. Для використання методу аналізу керівнику ЗНЗ необхідно знати методи структурування інформації, серед яких: поділ на частини, реєстрація, ранжування, класифікація, систематизація, порівняння, шкалування, декомпозиція, узагальнення, аналогія, синтез, інтегрування та методи активізації мислення: індукція, дедукція, абстрагування, сходження від абстрактного до конкретного.

Найбільше об'єктів для аналізу та оцінювання є у педагогічній системі навчального закладу, у кожному з яких, зокрема, можна визначити такі показники:

Навчальний процес: виконання навчальних програм; моніторинг навчальних досягнень учнів; оцінка продуктивності педагогічної взаємодії вчителя і учня; аналіз індивідуальної роботи з обдарованими дітьми; експертиза якості позаурочної предметної діяльності; прогнозування розвитку навчальної діяльності учнів.

Виховний процес: експертна оцінка ефективності виховної системи школи; аналіз впровадження інноваційних виховних технологій; діагностика рівня вихованості учнів; діагностика життєвої активної позиції учнів; аналіз системи виховної роботи класних керівників; оцінка участі батьків у виховному процесі; експертиза якості загальношкільних виховних заходів; аналіз та перевірка рівня здоров'я і фізичної підготовки учнів; експертиза якості профілактичної роботи з учнями.

Методична робота: експертиза науково-методичного рівня вчителя; аналіз методичного рівня класного керівника; оцінка механізмів поширення педагогічного досвіду; перевірка якості підвищення кваліфікації педагогів; експертиза використання інноваційних форм методичної роботи; аналіз взаємообміну методичних надбань між школами.

Науково-дослідна та експериментальна діяльність: визначення відповідності цієї діяльності концепції розвитку школи; аналіз ступеня наукової обґрунтованості нововведень; експертиза результативності впровадження інновацій; експертна оцінка рівня дослідницької компетентності педагогів; оцінка науково-дослідницької діяльності учнів.

Психологічний стан учнів і вчителів: психодіагностика ступеня психологічного комфорту (дискомфорту) учнів, учителів; аналіз психологічної підготовленості колективу до введення інновацій; аналіз ефективності управління конфліктами у класних колективах; прогнозування розвитку стресостійкості в учнів.

Забезпеченість навчально-виховного процесу необхідними умовами: перевірка якості заходів з охорони праці; оцінка санітарно-гігієнічного стану навчальних приміщень; аналіз забезпеченості навчальною та методичною літературою; оцінка забезпеченості навчально-технічним обладнанням тощо.

Висновки. Таким чином, сучасний стан реформування освіти, що декларує автономію навчального закладу, стимулює керівників ЗНЗ до інтенсивного вивчення теорії аналітики та її фундаментального методу аналізу. Включення науково обґрунтованого аналізу у практику управління навчального закладу підвищить ефективність та дієвість управлінських рішень, дасть змогу школі прогнозувати свій розвиток та уникати ризиків.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондар В. І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / В. І. Бондар. – К. : ФАДА, ЛТД, 2000. – 191 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Зверева В. И. Организационно-педагогическая деятельность руководителя школы / В. И. Зверева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Новая школа, 1997. – 320 с.
4. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Г. І. Кіндрацька – К. : Знання, 2006. – 366 с.
5. Конаржевский Ю. А. Педагогический анализ учебно-воспитательного процесса и управления школой / Ю. А. Конаржевский. – М. : Педагогика, 1986. – 144 с.
6. Курносоев Ю. В. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / Ю. В. Курносоев, П. Ю. Конопатов. – М. : РУСАКИ, 2004. – 550 с.
7. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект : монографія / В. А. Кушнір. – Кіровоград : Вид. Центр КДПУ, 2001. – 348 с.
8. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : дорожня карта керівника / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2007. – 448 с. – (Серія «Адміністратору школи»).
9. Мойсеев А. М. Качество управления школой : каким оно должно быть? / А. М. Мойсеев – М. : Сентябрь, 2001. – 160 с. // Режим доступа: <http://www.direktor.ru/products/praktika/articles/2004-5/moiseev.doc>
10. Павлютенков Є. М. Мистецтво управління школою / Є. М. Павлютенков. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 320 с. – (Серія «Адміністратору школи»).
11. Сурмін Ю. П. Аналітична діяльність : посібник для аналітика неприбуткової організації / Ю. П. Сурмін. – К. : Центр інновацій і розвитку, 2002. – 96 с.
12. Luke A. Theory and in Critical Discaerse Analysis / A. Luke. – Режим доступа : <http://www.gseis.ucla.edu>.

О. Боднар

Использования анализа как метода в управлении учебным заведением.

В статье поднимается проблема использования в управлении учебным заведением научных методов. Осуществлено обгрунтування метода анализа. Доказана актуальность функции педагогического анализа. Поданы объекты анализа в управлении учебного заведения для проведения презентации образовательного деятельности в русле современных подходов к аттестации школы.

О. Bodnar

Use of analysis as method in a management educational establishment.

In the article the problem of the use rises in the management of scientific methods educational establishment. The method of analysis is carried. Actuality of function of pedagogical analysis is well-proven. The objects of analysis in the management of educational establishment for realization of presentation educational to activity in the river-bed of the modern going near attestation of school are given.